

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva

Prijedlog

Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014.

Zagreb, svibanj 2010.

Članovi radne skupine:

1. Bačelić Irena, Hrvatski zavod za zapošljavanje
2. Bolarić Škare Marijana, Hrvatski zavod za zapošljavanje
3. Brusić Anny, Hrvatska udruga poslodavaca
4. Ferk Novaković Martina, Obrazovna grupa Zrinski
5. Lui Olga, Hrvatska obrtnička komora
6. Martinović Jasminka, Hrvatska udruga poslodavaca
7. Mazalin Mrkša Željka, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
8. Smoljak Sanja, Hrvatska udruga poslodavaca
9. Štefica Vesna, Hrvatska gospodarska komora
10. Tafra Vitomir, voditelj radne skupine, Koordinacija E4E-obrazovanje za poduzetništvo
11. Tkalec Zdravko, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski
12. Vican Dijana, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

U rad se savjetodavno uključivala i Efka Heder iz Regionalnog centra za razvoj poduzetničkih kompetencija zemalja jugoistočne Europe.

Sadržaj:

1.	Uvod	4
2.	Poduzetništvo i poduzetnička kompetencija	5
3.	Načela strategije učenja za poduzetništvo	6
4.	Temeljne vrijednosti strategije	7
5.	Ciljevi strategije	8
5.1.	Senzibilizirati javnost o poduzetništvu te razviti pozitivan stav prema cjeloživotnom učenju za poduzetništvo.	9
5.2.	Uvesti učenje za poduzetništvo kao ključnu kompetenciju u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja	10
6.	Razlozi učenja za poduzetništvo	12
7.	Analiza postojećeg stanja	15
8.	Izrada i implementacija programa obrazovanja za poduzetništvo u obrazovni sustav Republike Hrvatske	19
9.	Financiranje	19
10.	Istraživački i razvojni projekti	20
11.	Pravni okvir i nositelji realizacije strategije	20
12.	Akcijski plan za razdoblje od 2010. – 2014. godine	21
	- Mjera 1: razvijati pozitivan stav i senzibilizirati javnost o poduzetništvu	21
	- Mjera 2: povećati interes za osposobljavanje za poduzetništvo	23
	- Mjera 3: uvesti poduzetničko učenje i osposobljavanje u sve razvojne politike i programe	24
	- Mjera 4: uvesti poduzetništvo kao jednu od ključnih kompetencija u sve obrazovne kurikulare	25
	- Mjera 5: povećati kapacitet obrazovnih institucija zbog uvođenja obrazovanja za poduzetništvo	27
	- Mjera 6: povećati kompetencije odgajatelja, nastavnika i trenera za obrazovanje za poduzetništvo	28
	- Mjera 7: jačati suradnju i umrežavanje obrazovnih institucija, znanstveno-istraživačkih i gospodarskih subjekata na programima poduzetništva	29
	- Mjera 8: razviti dodatne programe i sadržaje profesionalne poduzetničke kompetencije u formalnim i neformalnim oblicima obrazovanja i poučavanja	31
	- Mjera 9: razviti poduzetničku kompetenciju svih zaposlenika	32
	- Mjera 10: povećati broj uspješnih malih poduzeća osnovanih iz poslovne prilike.	33
	Izvori	35

UVOD

Konkurentna Hrvatska, u gospodarskom smislu, prvenstveno se temelji na razvoju poduzetništva. Rast globalnih integracija tržišta nedvojbeno ukazuje na potrebu osvješćivanja ljudi o značenju i značaju poduzetništva i potrebi obrazovanja za poduzetništvo te učenja prakticanja poduzetničkih znanja, vještina i sposobnosti. Najrazvijenije zemlje svijeta, kao i zemlje Europske unije, prepoznale su važnost podržavanja poduzetništva, stalnu potrebu za stvaranjem poduzetničkog ozračja, te poticanje poduzetničkog obrazovanja u nacionalnom kontekstu.

Opredjeljenost Republike Hrvatske usmjerena je na prihvaćanje poduzetništva kao društvene, nacionalne, gospodarske i odgojno-obrazovne vrijednosti. Vrijednosna usmjerenost pretpostavlja stvaranje mogućnosti za razvijanje poduzetničkih kompetencija počevši od najniže do najviše razine obrazovanja, osposobljavanje i obrazovanje za poduzetništvo kroz formalno, neformalno i informalno obrazovanje i učenje, te poticanje poduzetništva kao gospodarskog zahtjeva. U Hrvatskoj su mala i srednja poduzeća najvažniji dio gospodarstva. Premda postoje poduzeća koja posluju na domaćem i stranom tržištu i koja su uspješna, postoje i brojna poduzeća u privatnom i javnom sektoru koja su manje uspješna ili posluju s gubicima. Poslovni izvještaji poduzeća pokazuju kako su ključni izazovi poduzetnicima vezani za njihove organizacijske i menadžerske sposobnosti te nedostatak kompetencija za učinkovito pokretanje i vođenje posla.

Smjernice za ostvarenje poduzetništva i poduzetničke kompetencije nalazimo u dokumentima Europske Unije: Lisabonskoj strategiji (2000.g.), Europskoj povelji o malom gospodarstvu (2003.g.), Zelenoj knjizi o poduzetništvu u Europskoj Uniji (2003.g.), te Programu za poduzetničko obrazovanje u Europi donesenome u Oslu (2006.g.). Potreba za cjeloživotnim učenjem i osposobljavanjem za poduzetništvo navedena je i u nacionalnim dokumentima - „55 preporuka za konkurentnost Hrvatske“ (2004.g.), Strategiji za izradu i razvoj nacionalnog kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednje obrazovanje (2007.g.).

Ciljevi donošenja Strategije učenja za poduzetništvo, s naglaskom na poduzetnu Hrvatsku, su višestranu. Prije svega, istinsko zaživljavanje poduzetništva podrazumijeva sustavan pristup razvoju niza osobina ličnosti – stvaralaštva, samostalnosti, kritičnosti, inovativnosti, inicijativnosti, sposobnosti razumnog preuzimanja rizika, organizacijskih sposobnosti, sposobnosti vođenja i upravljanja, suradničkih vještina i drugih osobina. Njihov sustavan razvoj najdjelotvornije se ostvaruje kroz formalni sustav odgoja i obrazovanja. Poduzetnička kompetencija je zato uvrštena u sve europske nacionalne kurikulume kao jedna od osam temeljnih kompetencija. Srednje strukovno obrazovanje je nezamislivo bez usvajanja znanja, stjecanja vještina i razvoja sposobnosti, te razvoja kvaliteta ličnosti potrebnih za poduzetnička ostvarenja. Kvaliteta visokoškolskih programa također pretpostavlja uvođenje izbornih i fakultativnih programa i modula o poduzetništvu radi spoznavanja, razumijevanja i usvajanja logike ekonomskog sustava, te osnovnih tehnika poduzetničkog razmišljanja. Korištenje primjera dobre prakse i razmjena ideja ocjenjeni su učinkovitim metodama u obrazovanju i usavršavanju poduzetnika.

Primjeri dobre prakse zemalja Europske Unije, Sjedinjenih Američkih Država kao i praksa zemalja iz drugih dijelova svijeta u području obrazovanja, a posebice poduzetničkog učenja, osnova su za stvaranje sustavnog modela na nacionalnoj razini. Dosadašnja ostvarena suradnja u svim segmentima obrazovanja i poduzetničkog učenja osigurava nam kvalitativnu potporu u kreiranju vlastitih rješenja. Njihova iskustva i spremnost na suradnju kao i primjeri dobre prakse olakšavaju nam realizaciju strategije i integraciju u društveni, kulturni, gospodarski i obrazovni prostor Europske Unije.

Poduzetna Hrvatska - strategija učenja za poduzetništvo daje okvir za sustavno sveobuhvatno stvaranje obrazovno-poticajnog, poduzetništvu usmjerenog društvenog okružja. Ono potiče tržištu primjereniji način razmišljanja te je i priprema za nove ekonomske trendove razvoja ljudskog potencijala. Poticanjem poduzetničkog načina razmišljanja i razvojem poduzetničke kompetencije doprinosi se povećanju zapošljivosti i učinkovitosti sustava socijalne sigurnosti te povećanju domaće proizvodnje i izvoza. Time se ostvaruje temelj za održivi ekonomski razvoj Republike Hrvatske.

1. **PODUZETNIŠTVO I PODUZETNIČKA KOMPETENCIJA**

Poduzetništvo, kao jedna od osam ključnih kompetencija Vijeća Europe, ovoga trenutka još uvijek nije cjelovito razrađena i implementirana u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. U dugoročnom promišljanju, u procesu harmonizacije, a u svrhu općeg društvenog i gospodarskog napretka, poduzetništvo je potrebno uključiti u nacionalni kurikulum i sve razine obrazovanja, te omogućiti poduzetničko učenje izvan formalnog obrazovanja.

Nužno je razlikovati širi i uži koncept obrazovanja za poduzetništvo. Širi koncept obrazovanja za poduzetništvo je u funkciji razvijanja poduzetničkih sklonosti, vještina i sposobnosti, što uključuje i razvoj određenih odlika osobnosti poput stvaralaštva, inicijativnosti, samostalnosti, odgovornosti i drugih kvaliteta, te usvajanja osnovnih ekonomskih koncepata. Uži, specifični koncept obrazovanja i osposobljavanja za poduzetništvo je u funkciji pokretanja poslovnih subjekata i upravljanja njima.

Europski parlament i Europsko vijeće, u svojim preporukama za razvoj poduzetništva, naveli su definiciju i načela te ključne kompetencije cjeloživotnog učenja. Prema tome gledištu, poduzetništvo predstavlja sposobnost pojedinca da pretvara ideje u djela. Ono podrazumijeva kreativnost, inovativnost, sposobnost razumnog preuzimanja rizika, kao i sposobnost planiranja, organiziranja te vođenja projekata kako bi se postigli određeni ciljevi. Poduzetništvo se provlači kroz svakodnevni obiteljski život. Kod zaposlenika potiče svjesnost o cjelovitosti rada i razvija sposobnost iskorištavanja prilika.

Za unapređivanje poduzetništva je potrebno stjecanje određenih vještina i znanja, te razvoj sposobnosti neophodnih poduzetnicima koji započinju društvenu ili gospodarsku djelatnost. Definiranjem ciljeva, načela, nositelja i operacionalizacije aktivnosti, ostvaruje se veza između načelnih opredjeljenja i operativne implementacije strategije, čime se omogućava realizacija utvrđenih ciljeva.

2. NAČELA STRATEGIJE UČENJA ZA PODUZETNIŠTVO

Održivost razvoja

Egzistencijalna je nužnost gospodarskog subjekta opstanak i rast na konkurentnom tržištu. Poduzetnička je kompetencija po svojim karakteristikama jedna od glavnih pretpostavki uspješne održivosti poduzeća.

Socijalna osjetljivost

Poduzetništvo treba biti socijalno osjetljivo te u tom smislu uvažavati potrebe društvene zajednice, kao i pojedinaca.

Kompetentnost

U cilju općeg razvoja potrebna je kompetentnost svakoga pojedinca i visoka razina osposobljenosti, što rezultira podizanjem ukupnog poduzetničkog kapaciteta kao nove kvalitete u svakom segmentu društva, bez obzira na direktnu komercijalnu korist, a to je ujedno i preduvjet za podizanje razine opće konkurentnosti.

Natjecateljski duh

Konkurentnost u lokalnom, regionalnom, nacionalnom i internacionalnom kontekstu pretpostavlja, osim kreativnosti, inovativnosti i pokretačkog duha, natjecateljski duh (kompetitivnost), jer tržište rada, i gospodarstvo u cjelini, počiva na postizanju viših ciljeva i usporedbi s drugima.

Odlučno djelovanje

Poslovna ideja će zaživjeti odlučnim djelovanjem (proaktivnošću), okretnim i energičnim transformiranjem kreativne ideje i inovacije u poslovnu priliku.

Znanstvena utemeljenost

Komplementarnim jačanjem veza između znanosti i poduzetništva u istraživačko–razvojnim projektima stvaraju se poticajni uvjeti za kontinuirani rast i razvoj gospodarstva.

Jednakost uključivanja za sve

Stjecanje poduzetničke kompetencije, kao i njezino ostvarenje u različitim okruženjima, potrebno je omogućiti svim građanima, a u cilju općeg dobra.

Europska dimenzija

Temeljni europski dokumenti podupiru, ali i određuju poduzetničku kompetenciju kao jednu od ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja.

4. TEMELJNE VRIJEDNOSTI STRATEGIJE

Cjeloživotno učenje i osposobljavanje za razumijevanje i usvajanje logike ekonomskog sustava te osnovnih tehnika poduzetničkog razmišljanja radi poticanja općeg razvoja u Republici Hrvatskoj polazi i od opredjeljenja nacionalne obrazovne politike za cjelovitim osobnim razvojem svakog pojedinca. Strategija učenja za poduzetništvo posebnu pozornost daje sljedećim vrijednostima: znanju, pravednosti, transparentnosti, društveno-odgovornom poduzetništvu, društvu koje cijeni poduzetništvo te društvenom blagostanju.

Pored **znanja**, kao osnovne pretpostavke djelovanja i stvaranja, sadržaj svake kompetencije čine i umijeća, sposobnosti i stavovi. Društvo temeljeno na znanju je društvena i obrazovna usmjerenost Hrvatske, a ima za cilj podizanje ukupne konkurentnosti gospodarstva te njegov uspješan rast. Razmjenom iskustava, učeći uvidom i radom, te korištenjem i drugih metoda stjecanja, usvajanja i prijenosa znanja, potiče se brža implementacija znanja u cjelokupnu društvenu praksu.

Pravednost, kao izgrađeni stav i način socijalnog ponašanja prilikom donošenja odluka, a posebno poslovnih, veoma je važna u razvoju poduzetništva, kako pojedinca tako i društva u cjelini.

Transparentnost, kao načelo rada i stvaranja u poduzetništvu, dobiva poseban značaj u kontekstu ukupnog društvenog i ekonomskog razvoja.

Društveno odgovorno poduzetništvo neposredno uvažava, podržava i unaprjeđuje ukupni društveno - ekonomski kontekst u sferi rada, stjecanja i raspodjele. Izgradnja stavova o očuvanju prirode i zaštiti okoliša te o primjerenom korištenju prirodnih resursa potrebna je i s aspekta uravnoteženog gospodarskog razvoja te osiguranja kvalitativne opstojnosti u danom prostoru i vremenu.

Društvo koje cijeni poduzetništvo čine stvaralačke radne sredine koje svojim aktivnostima najizravnije doprinose povećanju standarda svakog zaposlenog radnika, poduzetnika, lokalne i regionalne zajednice i društva u cjelini.

Društveno blagostanje očituje se i u postizanju većeg standarda i socijalne sigurnosti svih stanovnika. Gospodarski subjekti, kao mjesto stvaranja nove vrijednosti, jedini su koji mogu stvoriti potrebnu materijalnu pretpostavku.

5. CILJEVI STRATEGIJE

Ciljevi strategije obrazovanja za poduzetništvo su:

1. **Senzibilizirati javnost o poduzetništvu te razviti pozitivan stav prema cjeloživotnom učenju za poduzetništvo.**
2. **Uvesti učenje i osposobljavanje za poduzetništvo kao ključne kompetencije u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.**

Ostvarenje ovih ciljeva će u razdoblju od pet godina doprinijeti:

- a) povećanju zapošljivosti svih struktura radno-sposobnog stanovništva, uključujući i posebno osjetljive skupine na tržištu rada,
- b) osnivanju većeg broja malih poduzeća iz prilike,
- c) povećanju raznolikosti ponude hrvatskih proizvoda i usluga kao rezultat inovacija, istraživanja i razvoja,
- d) povećanju broja mladih koji pokreću vlastiti posao,
- e) povećanju broja žena koje pokreću vlastiti posao,
- f) porastu konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Indikatori uspješnosti za točke od a do f pratit će se iz redovnih statističkih izvještaja, izvještaja Fine, trgovačkih sudova, GEM analize i drugih relevantnih izvora.

5.1. Senzibilizirati javnost o poduzetništvu te razviti pozitivan stav prema cjeloživotnom učenju za poduzetništvo.

Cilj strategije učenja za poduzetništvo konkretiziran je u sljedećim pojedinačnim zadacima:

- a) prepoznavanje značaja izgradnje poduzetničkih stavova, znanja i vještina svih građana Hrvatske,
- b) bolje razumijevanje poduzetništva u širem smislu,
- c) bolje razumijevanje mladih o ulozi i značaju razvoja poduzetničkih stavova, znanja i vještina za budući osobni i profesionalni razvoj,
- d) povećanje interesa pripadnika različitih ciljnih skupina u društvu za osposobljavanje kojim se razvijaju poduzetnički stavovi, znanja i vještine,

Aktivnosti u svrhu realizacije navedenih ciljeva su:

- 1. Organizirati i provesti medijsku kampanju prema svim ciljnim skupinama na koje se odnosi poduzetničko učenje.
- 2. Organizirati i provesti nacionalne konferencije o poduzetničkom učenju.
- 3. Osnaživati nacionalno partnerstvo za poduzetničko učenje.
- 4. Izraditi analizu uključenosti poduzetničkog učenja i osposobljavanja u razvojnim politikama i programima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.
- 5. Organizirati i provesti informiranje i edukaciju o poduzetništvu i poduzetničkom učenju za:
  - a) ravnatelje i stručne suradnike ustanova koje provode obrazovanje i osposobljavanje,
  - b) menadžere poduzeća, uključujući i menadžere za ljudske resurse,
  - c) predstavnike partnerskih institucija i organizacija na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini,
  - d) predstavnike medija (novinare).

5.2. Uvesti učenje za poduzetništvo kao ključne kompetencije u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja

Cilj strategije učenja za poduzetništvo konkretiziran je u sljedećim pojedinačnim zadacima:

- a) uvesti poduzetništvo kao ključnu kompetenciju u nacionalni kurikulum,
- b) kurikulumnim pristupom, sustavno uvesti poduzetništvo, kao ključnu kompetenciju u rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje te u sve oblike neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja,
- c) razviti tzv. 'poduzetničku školu', odnosno kreiranje školskog ozračja koje potiče i podržava poduzetnički način razmišljanja i inovativnost,
- d) povećati motiviranost odgajatelja, učitelja, nastavnika i svih onih koji sudjeluju u prijenosu znanja za uključivanje poduzetničkog učenja u proces obrazovanja i osposobljavanja,
- e) osigurati odgovarajuća didaktičko-metodička sredstva i informacijske tehnologije,
- f) osposobiti i stalno usavršavati odgajatelje, učitelje, nastavnike i sve one koji sudjeluju u prijenosu znanja za primjenu suvremenih pedagoško-didaktičkih pristupa u obrazovanju radi uspješnog razvoja poduzetničke kompetencije,
- g) unaprijediti suradnju i poticati umrežavanje obrazovnih ustanova i znanstveno-istraživačkih institucija s gospodarskim subjektima, institucijama i organizacijama u lokalnoj sredini, te na regionalnoj i nacionalnoj razini,
- h) poticati međusobnu suradnju i umrežavanje obrazovnih ustanova i znanstveno-istraživačkih institucija na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini,
- i) ispitivati i analizirati potrebe razvoja poduzetničke kompetencije svih zaposlenika,
- j) kvalitetno osposobiti sve zainteresirane za osnivanje, vođenje i upravljanje malim poduzećem,
- k) smanjiti broj nezaposlenih povećanjem udjela novoosnovanih poduzeća iz prilike,
- l) obrazovati i osposobiti posebno osjetljive skupine na tržištu rada,
- m) obrazovati i osposobiti nezaposlene osobe u cilju njihovog samozapošljavanja,
- n) ugraditi poduzetničko učenje, osposobljavanje i usavršavanje u sve razvojne politike i programe na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Aktivnosti u svrhu realizacije navedenih ciljeva:

1. Izraditi polazne osnove kurikuluma za cjeloživotno obrazovanje za poduzetništvo.
2. Izraditi kurikulum za poduzetništvo u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja, kao i za sve vrste i oblike neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.

3. Izraditi plan implementacije sustava cjeloživotnog obrazovanja za poduzetništvo u obrazovni sustav Republike Hrvatske.
4. Prilagoditi i razviti obrazovne programe u kojima je poduzetništvo sadržano kao ključna kompetencija.
5. Unaprijediti rad u školskim zadrugama i vježbovnim tvrtkama za sve učenike.
6. Osnovati poduzetničke inkubatore pri visokoškolskim ustanovama.
7. Organizirati i provesti osposobljavanje odgajatelja, učitelja, nastavnika te svih koji sudjeluju u prijenosu znanja za primjenu suvremenih pedagoških metoda u procesu osposobljavanja za poduzetništvo.
8. Organizirati i provesti osposobljavanje menadžmenta odgojno - obrazovnih ustanova za provođenje kurikuluma za poduzetništvo.
9. Razviti sustav sudjelovanja odgajatelja, učitelja i nastavnika u razvoju kurikuluma za poduzetništvo te u osmišljavanju i provođenju nastavnih aktivnosti koje razvijaju poduzetničke stavove, znanja i vještine.
10. Izraditi priručnike i udžbenike te druge didaktičke i metodičke materijale.
11. Povećati suradnju odgojno-obrazovnih ustanova, znanstveno-istraživačkih institucija, gospodarskih subjekata i lokalnih zajednica na programima poduzetničkog učenja.
12. Osnajati partnerstvo odgojno -obrazovnih institucija na programima poduzetničkog učenja.
13. Implementirati poduzetničku kompetenciju u profesionalno informiranje i usmjeravanje, te planiranje i razvoj karijere.
14. Razviti i osigurati veću dostupnost programa osposobljavanja i usavršavanja za poduzetništvo.
15. Razviti i osigurati veću dostupnost programa osposobljavanja i usavršavanja za pokretanje i razvoj poduzeća.
16. Organizirati i provesti osposobljavanje i usavršavanje svih ostalih koji sudjeluju u prijenosu znanja.
17. Izraditi web portal o Poduzetničkom učenju za sve oblike formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.
18. Uspostaviti sustav za provođenje analize potreba za edukacijom u malim i srednjim poduzećima, posebno s aspekta usvojenosti poduzetničke kompetencije kod svih zaposlenika.
19. Razmjenjivati iskustva i širiti primjere dobre prakse.
20. Organizirati sajam školskih zadruga, vježbovnih tvrtki i studentskih poduzeća na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.
21. Izraditi analizu uključenosti poduzetničkog učenja i osposobljavanja u razvojnim politikama i programima na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.
22. Organizirati i provesti edukaciju o poduzetništvu i poduzetničkom učenju za donositelje odluka o razvojnim politikama i programima na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

6. RAZLOZI UČENJA ZA PODUZETNIŠTVO

Poduzetništvo je postalo odgojno-obrazovno područje svih nacionalnih kurikuluma na predškolskoj i osnovnoškolskoj razini, odnosno jedna od temeljnih kompetencija, zato što se određena znanja stječu u ranim razvojnim fazama djece, a određene sposobnosti i vještine koje poduzetništvo zahtijeva najefikasnije se razvijaju tijekom osnovnoškolskog, a posebice tijekom srednjoškolskog obrazovanja.

Jedan je od glavnih prioriteta gospodarske politike jačanje poduzetništva te njegovo brže uključivanje u multilateralne trgovinske i gospodarske integracije, što ima za cilj stalno poticati gospodarski rast i razvoj. Konkurentna sposobnost gospodarskih subjekata značajno ovisi o stupnju usvojenosti poduzetničke kompetencije.

Malo i srednje poduzetništvo čine 99,4% svih registriranih poduzetnika, 64,7% ukupno zaposlenih, 44% udjela u bruto domaćem proizvodu i 40,5% udjela u ukupnom izvozu Republike Hrvatske. Mnoge studije i analize, kako u Hrvatskoj tako i na području EU, ukazuju na značaj razvoja malog i srednjeg poduzetništva u gospodarstvu zemlje i njihova doprinosa potencijalu rasta gospodarstva. Malo i srednje poduzetništvo ostvaruje gospodarski rast kroz diverzificiranost, ne samo stvaranjem velikog broja novih tvrtki, već i poticanjem različitosti poduzetništva u regionalnim i lokalnim sredinama. Prepoznato je da stupanj diverzifikacije utječe na potencijal gospodarskog rasta.

Svaki čovjek je i „homo economicus“ koji poslovnom sposobnošću konkurrira na tržištu rada, a upravo ta sposobnost, ukoliko je u nju implementirana i poduzetnička kompetencija, može postići veću vrijednost. To omogućava veću i trajnu zapošljivost, kompetitivnost pojedinca i lakše profesionalno usmjeravanje prilikom odabira prvog zanimanja i kasnijeg razvoja karijere. Usvajanjem poduzetničke kompetencije, koja pospješuje tranziciju ideje u ostvarenja, neposredno potičemo razvoj ljudskog potencijala u smjeru usvajanja novog načina razmišljanja kao pripreme za prihvaćanje sve dinamičnijih gospodarskih trendova, kako u Europskoj uniji tako i na globalnom planu. Konkurentna prednost gospodarstva temelji se na stupnju razvoja poduzetništva, a period tranzicijskog procesa gospodarstva Republike Hrvatske zavisi o brzini usvajanja postulata tržišne ekonomije. Sinergijsko djelovanje navedenih ciljeva zahtijeva sustavnost cjeloživotnog učenja za poduzetništvo, a to će rezultirati rastom hrvatskog gospodarstva utemeljenog na kompetencijama. U odgojnom smislu, veoma važnu komponentu čini stvaranje socijalno odgovornog poduzetništva, što dugoročno doprinosi uravnoteženom i sveobuhvatnom kvalitativnom razvoju društva.

U procesu harmonizacije, a sa svrhom općeg dugoročnog ekonomskog napretka, nužno je sustavno uključivanje poduzetničkih sadržaja u programe obrazovanja. Cjeloživotno učenje i osposobljavanje za razumijevanje i usvajanje logike ekonomskog sustava te osnovnih tehnika poduzetničkog razmišljanja ima zadaću permanentnog poticanja općeg razvoja i podizanja razine konkurentnosti gospodarstva Republike Hrvatske koje se temelji na društveno odgovornom poduzetništvu.

U Lisabonu je Europska unija postavila za cilj postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo na svijetu. Ono će biti temeljeno na znanju i sposobno za održiv gospodarski razvoj otvaranjem većeg broja kvalitetnijih radnih mjesta te jačom socijalnom kohezijom. Nastojanja Europe oko uvođenja nove ekonomije uspjeh će samo ukoliko se mala poduzeća stave na vrh ljestvice prioriteta. Mala i srednja poduzeća su temeljni oslonac europskog gospodarstva. Glavni su izvor zaposlenja, te u njima nastaju mnoge poslovne ideje. Najznačajniji su pokretači inovacija, te socijalne i lokalne integracije u Europi.

Od nastanka Lisabonske strategije (2000. godine), Europska komisija izdaje godišnja izvješća naglašavajući razvitak koji se temelji na njenim ciljevima. Nakon što su se prvobitni

rezultati uskladili, Lisabonska je strategija pojednostavljena i ponovno objavljena 2005. godine, s naglaskom na ekonomskom razvoju zajednice i kreiranju novih radnih mjesta.

Primjena proklamiranih načela ima veliki učinak na današnju gospodarsku situaciju u Europi. Na najvišoj političkoj razini se priznaje uloga malog i srednjeg poduzetništva u europskom gospodarstvu. U ožujku 2008. godine, Europsko je vijeće izrazilo snažnu potporu inicijativi za daljnje jačanje održivog rasta i konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva, nazvanoj „Zakon o malom poduzetništvu” (SBA-Small Business Act)¹. „Osnovni je cilj unaprijediti ukupni pristup politike prema poduzetništvu, nepovratno učvrstiti načelo „počnimo od najmanjih“ u donošenju politika, od uredbi do državne i javne uprave, kao i promovirati rast malog i srednjeg poduzetništva, pomažući im da riješe preostale probleme koji ometaju njihov razvoj. Stvoren je niz od 10 načela za vođenje planiranja i provedbu politika, kako na razini Europske Unije tako i na razini Država članica. Ta su načela ključna za donošenje dodatne vrijednosti na razini Europske Unije, za stvaranje izjednačenog terena za malo i srednje poduzetništvo te za unaprijeđivanje zakonskog i administrativnog okruženja u cijeloj Europskoj uniji.

Navedena načela obuhvaćaju:

- a) Stvoriti okruženje u kojem poduzetnici i obiteljska poduzeća mogu napredovati i u kojem se poduzetništvo nagrađuje.
- b) Osigurati da se poštenim poduzetnicima koji su doživjeli stečaj brzo pruži druga prilika.
- c) Osmisliti pravila u skladu s načelom „Počnimo od najmanjih“.
- d) Učiniti državne uprave osjetljivima na potrebe malog i srednjeg poduzetništva.
- e) Prilagoditi sredstva javnog interesa potrebama malog i srednjeg poduzetništva te olakšati sudjelovanje malog i srednjeg poduzetništva u javnoj nabavi i omogućiti bolje korištenje mogućnosti Državne potpore za malo i srednje poduzetništvo.
- f) Olakšati pristup malom i srednjem poduzetništvu financijama te razviti zakonsko i poslovno okruženje koje pruža podršku pravovremenim uplatama u poslovnim transakcijama.
- g) Pomoći malom i srednjem poduzetništvu za ostvarivanje veće koristi od mogućnosti koje se nude na jedinstvenom tržištu.
- h) Promovirati unapređenje vještina u malom i srednjem poduzetništvu, kao i sve oblike inovacija.
- i) Omogućiti malom i srednjem poduzetništvu pretvaranje ekoloških izazova u prilike.
- j) Poticati i pružati podršku malom i srednjem poduzetništvu za korištenje rasta tržišta.²

Posebno je naglašena intencija da Europska Unija i Države članice trebaju promovirati unapređenje vještina u malom i srednjem poduzetništvu, kao i sve oblike inovacija, jer je temeljem provedenih analiza utvrđeno kako više od 60% tvrtki smatra da škole ne pružaju kompetencije koje su potrebne poduzetnicima i njihovom osoblju. Taj rezultat ističe društvenu potrebu stalnog učenja mladih za stjecanje osnovnih vještina te omogućavanje njihove kreativnosti.³

Područje tržišta rada i politike zapošljavanja od izuzetne je važnosti za Europski gospodarski prostor. U tom su smislu Lisabonskom strategijom definirani konkretni ciljevi koje bi na tom području do 2010. godine zajedničko tržište trebalo ostvariti. Konkretniji je naglasak revidiranom Lisabonskom strategijom stavljen na rast gospodarstva i zapošljavanje. Ostvarivanje

¹ Commission of the European communities, 2008., Small Business Act for Europe, Bruxelles

² Commission of the European communities, 2008., Small Business Act for Europe, Bruxelles

³ Commission of the European communities, 2008., Small Business Act for Europe, Bruxelles

zajedničkih ciljeva provodi se putem donošenja sličnih nacionalnih strateških dokumenata na području mjera aktivne politike zapošljavanja, kao što su Nacionalni akcijski planovi za zapošljavanje.

U tom smislu postoje i postupci kojima zemlje članice sudjeluju u pripremi nacionalnih planova djelovanja, međusobno se informirajući o napretku u tom području i omogućujući razmjenu iskustava, poput metode otvorene koordinacije (open method of coordination - OMC).

Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja, temeljen na Zajedničkom memorandumu o prioritetima politike zapošljavanja (Joint Assessment of the Employment Policy Priorities of the Republic of Croatia – JAP), slijedi prioritete politike zapošljavanja, utvrđene u revidiranoj Lisabonskoj agendi o rastu i radnim mjestima, te posebnu važnost pridaje sljedećem:

- a. povećanju ponude radne snage,
- b. privlačenju i zadržavanju više ljudi u statusu zaposlenosti,
- c. modernizaciji sustava socijalne zaštite,
- d. poboljšanju prilagodljivosti radnika i poduzeća,
- e. povećanju ulaganja u ljudski potencijal kroz bolje obrazovanje i vještine,
- f. dobrom upravljanju i
- g. izgradnji administrativnih kapaciteta.

Nacionalni program za mlade, od 2009. do 2013. godine, prihvaćen od Vlade RH u srpnju 2009. godine, u poglavlju 2, koje se odnosi na zapošljavanje i poduzetništvo, predviđa mjere i aktivnosti vezane za brže zapošljavanje mladih osoba i uključivanje mladih u poduzetništvo.

Vijeće ministara EU donijelo je Rezoluciju o cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju u svibnju 2004. godine, u kojoj se ističe sljedeće:

1. Profesionalno usmjeravanje je skup različitih aktivnosti koje pojedincima omogućuju identificiranje vlastitih mogućnosti, kompetencija i interesa u različitoj životnoj dobi kako bi donijeli odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju te upravljali vlastitom profesionalnom karijerom.
2. Za razvoj poduzetništva značajan je Prioritet 1. koji govori da je neophodno poticanje cjeloživotnog razvoja vještina upravljanja karijerom. Vještine upravljanja karijerom imaju odlučujuću ulogu u osnaživanju ljudi za aktivno uključivanje i preuzimanje odgovornosti u kreiranju vlastitog učenja, edukacije i razvoja karijere.
3. Takve vještine, koje bi trebalo održavati tijekom cijelog života, temelje se na ključnim kompetencijama (posebice 'naučiti kako učiti'), socijalnim i građanskim, uključujući i interkulturalne kompetencije, te smisao za inicijativu i poduzetništvo.

7. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

U analizi postojećeg stanja navode se relevantni rezultati parcijalnih istraživanja o stanju učenja za poduzetništvo u Hrvatskoj. Iz rezultata i preporuka navedenih istraživanja je i egzaktno potvrđena opravdanost uvođenja učenja za poduzetništvo na sve razine i u sve oblike obrazovanja.

Hrvatska gospodarska komora, uz financijsku podršku Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, započela je u 2009. godini kontinuirano istraživanje pod nazivom „Analiza potreba za obrazovanjem i osposobljavanjem u malom i srednjem gospodarstvu, s posebnim naglaskom na poduzetničkim vještinama“ te u njemu analizirala i nekoliko segmenata obrazovanja:

- a) korištenje državnih poticaja za obrazovanje,
- b) suradnja gospodarstva s obrazovnim institucijama,
- c) poduzetničke značajke rukovoditelja poželjne za buduće poslovanje,
- d) najtraženija područja edukacije.

Preporuke analize:

- a) organiziranje informativne kampanje u kojoj bi se mala i srednja poduzeća potaknula da više koriste državne poticaje za obrazovanje,
- b) jačanje informatičke pismenosti,
- c) planiranje budućih državnih poticaja za obrazovanje temeljem analize potreba,
- d) jačanje uloge potpornih institucija u razvoju malih i srednjih poduzeća,
- e) jačanje suradnje između obrazovanja i gospodarstva s ciljem podizanja konkurentnosti.

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu - Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, u suradnji s Učiteljskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, a u sklopu međunarodnog projekta i uz financijsku podršku European Training Foundation (ETF), 2007. godine realizirao je istraživački projekt „Ključne kompetencije, učiti-kako-učiti i poduzetništvo u osnovnom školstvu Republike Hrvatske“.

Temeljem istraživanja definirane su sljedeće preporuke:

- potrebno je uvesti sustavnu podršku razvoju poduzetništva,
- nastavnici trebaju u velikoj mjeri podržavati uvođenje kompetencije poduzetništva,
- poduzetništvo treba uvoditi postupno, dinamikom koja dozvoljava evoluciju sustava,
- potreban je sustavan pristup usavršavanju nastavnika,
- poduzetništvo je potrebno ugraditi u sve nastavne predmete i u sve razrede,
- potrebno je identificirati škole koje su primjer dobre prakse u razvoju poduzetništva,

- kompetenciju učiti-kako-učiti treba usvojiti kao preduvjet i načelo razvoja poduzetničke kompetencije.
Rezultati istraživanja Global Entrepreneurship Monitor, pod nazivom „Što čini Hrvatsku poduzetničkom zemljom?“, koje provodi Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva - CEPOR (2002.-2005., 2007. godine), sažeti su u sljedećim zaključcima:
- Obrazovanje je jedno od najlošije ocjenjenih poduzetničkih uvjeta, iako se bilježe pozitivni pomaci.
- Potrebno je uvesti sadržaje iz poduzetništva u obrazovne programe na svim razinama obrazovanja, uz prethodno osposobljavanje nastavnika za rad s takvim sadržajima.
- Na tercijarnoj razini obrazovanja, potrebno je svim studentima omogućiti poduzetničku karijeru osiguranjem odgovarajućih znanja i vještina, posebno studentima tehničkih i prirodnih znanosti.

U obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, obrazovanje za poduzetništvo se navodi i u dva ključna dokumenta, a to su Strategija za izradu i razvoj nacionalnog kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2007.) te u prijedlogu Nacionalnog okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi (2008.). Koordinacija E4E-obrazovanje za poduzetništvo⁴ uputila je u raspravu (2008.) koncept Sustav cjeloživotnog obrazovanja za poduzetništvo Republike Hrvatske i Plan implementacije E4E-obrazovanje za poduzetništvo u obrazovni sustav Republike Hrvatske.

Mogućnosti interpolacije i integracije poduzetničkih obrazovnih sadržaja i programa, koje su utvrđene navedenim dokumentima, temelje se na analizama postojećeg stanja.

U ustanovama⁵ ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja moguće je organizirati aktivnosti na poduzetničkim načelima i uvesti metodičke igre koje se zasnivaju na osnovnim ekonomskim postulatima. Gospodarski najnaprednije zemlje svijeta podržavaju ovakve aktivnosti u svojim predškolskim ustanovama. U tijeku je realizacija projekta „Dječji tjedan poduzetništva“ u predškolskim ustanovama. U projektu je obuhvaćena populacija djece predškolske dobi, od 3 do 6 godina. Preliminarni su rezultati izuzetno dobri i ohrabrujući.

U osnovnim školama⁶, kako nas uče pozitivna iskustva zemalja EU i SAD-a, poduzetničko-ekonomsko opismenjavanje dio je redovne školske aktivnosti i života škola, te je dio školskog kurikulumu. Programi se razvijaju i zasnivaju na principu usvajanja osnovnih ekonomskih postulata s kojima se učenici susreću u svakodnevnom životu (donošenje odluka, razmjena dobara, te kreativnost). Kreativnost je osnovna karakteristika ovog razdoblja u razvoju djeteta i treba ju svakako razvijati. Program se zasniva na razvoju učenikova samopouzdanja i podržavanja kreativnosti te na usvajanju osnovnog koncepta poduzetništva.

Pozitivna iskustva osnovnih škola koje imaju učeničke zadruge, te iskustva realizacije programa Junior Achievement (JA), kao i drugih programa i pokušaja, ukazuju na već prisutnu aktivnost, koju je potrebno osmisliti na primjeren način i uskladiti s ostalim programima obrazovanja za poduzetništvo.

⁴ Koordinacija E4E- obrazovanje za poduzetništvo osnovana je 2007. godine na inicijativu Hrvatske gospodarske komore, a članice su: Ministarstvo gospodarstva rada i poduzetništva, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska udruga poslodavaca i Hrvatski zavod za zapošljavanje.

⁵ U Hrvatskoj ima ukupno 667 vrtića s 1 593 objekta, u kojima boravi 150 553 djece. Za njih se skrbi 10 032 odgojno-obrazovnih radnika i 926 stručnih suradnika i medicinskih sestara.

⁶ Osnovnoškolsko obrazovanje realizira se za 356 995 učenika u 996 osnovnih škola, s 1 242 područnih škola. U njima radi 1 351 stručni suradnik, 10 097 učitelja razredne nastave za 163 970 učenika od 1. do 4. razreda, te 22 852 nastavnika u predmetnoj nastavi za 193 025 učenika od 5. do 8. razreda.

Projekt „Dječji tjedan poduzetništva“, kojeg je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva nositelj, ima za cilj i senzibilizaciju obrazovanja za poduzetništvo u osnovnim školama, a sustavno se provodi već drugu godinu. Uključeni učenici, učitelji, nastavnici i školski menadžment izuzetno pozitivno reaguju na ponuđene poduzetničke sadržaje i način rada.

U srednjim ekonomskim školama, uz teorijsko–ekonomske predmete koji su dio redovnog kurikulumu, ali s nedovoljnim poticanjem poduzetničke inicijative, prvi se puta počinje eksperimentalno realizirati 1997. godine, kao nastavni predmet „Poslovanje vježbovne tvrtke“ (PVT), u sve četiri godine. Slijedom tih iskustava, a u cilju uvođenja novog nastavnog predmeta, 2000. godine izrađen je, na zahtjev Zavoda za školstvo Republike Hrvatske, nastavni plan i program PVT-a za 4. razrede ekonomskih škola. Kao pilot projekt u javnim je školama započeo 2001. godine, a temeljem „Izmjena i dopuna zajedničkog i izbornog nastavnog plana i programa za stjecanje srednje stručne spreme u području ekonomije i trgovine za zanimanje ekonomist“ Zavoda za školstvo Republike Hrvatske, pružena je mogućnost primjene zainteresiranim školama.

Uvođenje i provođenje projekta metodički je centar Hrvatskog središnjeg ureda vježbovnih tvrtki potpomogao i izradom programa osposobljavanja nastavnika, izradom nastavnih, metodičkih materijala kao i realizacijom seminara za usavršavanje nastavnika. Hrvatski središnji ured vježbovnih tvrtki, koji započinje s djelovanjem 2002. godine, uspostavlja rad trgovačkog suda vježbovnih tvrtki i poslovne banke vježbovnih tvrtki, te je omogućeno i međunarodno poslovanje s vježbovnim tvrtkama iz EU i SAD-a. Od tada se organiziraju i provode međunarodni sajmovi vježbovnih tvrtki.

Nastavni predmet „Poslovanje vježbovne tvrtke“, prema pedagoškim, didaktičkim i metodičkim mjerilima, koncipiran je kao problemska nastava te predstavlja najviši oblik nastave poduzetničko-ekonomskog obrazovanja, jer simulacijom procesa poslovanja priprema i osposobljava učenike za samostalno i uspješno djelovanje u stvarnim uvjetima poslovanja. Međunarodna iskustva (SAD i EU), temeljena na provedenim istraživanjima, pokazuju da je period uključivanja učenika koji su imali PVT u radni proces i punu radnu efikasnost znatno skraćen. U zemljama EU, ovaj je nastavni predmet dio obveznog kurikulumu, kako za ekonomske tako i za neekonomske škole. Zemlje EU u ovakvom radu imaju preko 25 godina iskustva, a 1993. godine uveden je u svim školama država članica EU kao obvezni predmet, s ciljem postizanja poduzetničke kompetencije kao ključne kompetencije. Inicijalne poticaje za razvoj pilot programa u Republici Hrvatskoj dala je i austrijska vlada kroz programe Kulturkontakta i Europske agencije za razvoj.

Nacionalno vijeće za ekonomsko obrazovanje, u okviru Economics America (NCEE) iz SAD-a, educiralo je inicijalne instruktore aktivnih metoda poučavanja ekonomije i ekonomskog razmišljanja.

Obje su institucije, kao i druge koje podupiru obrazovanje za poduzetništvo mladih, voljne i dalje podupirati samostalni razvoj nacionalnih kurikulumu, shodno potrebama hrvatskog gospodarstva. No, početna je faza investiranja završena te se očekuje da nacionalni sustav nastavi samostalno razvijati projekt koji bi trebao prerasti u program te tako podići razinu održivosti. Te institucije voljne su i dalje surađivati na stručnom planu.

U trogodišnjim se srednjoškolskim obrazovnim programima javlja potreba za uvođenjem poduzetničkih sadržaja i posebnog predmeta, na što ukazuju i analize Hrvatske obrtničke komore.

Proces cjeloživotnog učenja postaje neophodnost za daljnji razvoj, kako pojedinca, tako i zajednice u cjelini. Osnova poduzetničke edukacije je i poticanje daljnjeg obrazovanja, tj. usvajanje stava i potreba za cjeloživotnim učenjem.

U cilju poticanja obrazovanja za poduzetništvo u srednjim ekonomskim, srednjim četverogodišnjim stručnim školama⁷, kao i trogodišnjim stručnim (obrtničkim) školama, Ministarstvo

⁷ U četverogodišnjim strukovnim školama ima ukupno 21 813 učenika, što čini 43% srednjoškolske populacije, dok u trogodišnjim školama ima ukupno 14 000 učenika, što čini 27,5% srednjoškolske populacije. Zastupljenost učenika strukovnih

gospodarstva, rada i poduzetništva sustavno financijski potpomaže sve vježbovne tvrtke, te djelomično financira i edukaciju nastavnika za nastavni predmet Poslovanje vježbovne tvrtke, dok dio financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa kroz Agenciju za strukovno obrazovanje.

U gimnazijama i umjetničkim školama⁸ postoji samo predmet Politika i gospodarstvo, s fondom od 35 nastavnih sati. Predmet ne zadovoljava potrebe za razvijanjem poduzetničkih kompetencija. S obzirom na potrebe hrvatskog gospodarstva (analiza Hrvatske gospodarske komore o razini poduzetničke pismenosti), iskazuje se neophodna potreba za uvođenjem novog sadržaja u kurikulum, u obliku novog nastavnog područja u području ekonomsko-poduzetničkog obrazovanja, a s ciljem podizanja građanske svijesti i odgovornosti te poznavanja osnovnih tržišnih zakonitosti modernog građanskog društva.

Posebno je potrebno naglasiti potrebu cjelovitog usvajanja poduzetničke kompetencije, jer za većinu učenika formalno obrazovanje završava nakon završene srednje trogodišnje ili četverogodišnje škole.

Uvrštavanjem poduzetničkog obrazovanja i osposobljavanja u kurikulume visokoškolskog obrazovanja omogućit će se studentima da u interakciji s društvom, temeljem stečenih znanja putem obrazovanja, brže pronađu prvo zaposlenje, te će im se znatno skratiti vrijeme uvođenja i prilagodbe na radnom mjestu. Iskustva visoko razvijenih gospodarstava EU, a posebno SAD-a, potiču ovakva opredjeljenja.

Pojedine visoke škole i fakulteti, svjesni potrebe za poduzetničkim sadržajima, sve više uvode izborne predmete i module ekonomskog i poduzetničkog sadržaja. Poduzetnički se inkubatori počinju otvarati u okviru ekonomskih fakulteta i visokih škola, s ciljem što boljeg upoznavanja studenata s poduzetništvom. Kao pozitivan primjer navodimo da je u Zagrebu, pri jednoj visokoj školi, otvoren poduzetnički inkubator s odgovarajućom logističkom podrškom, u kojem studenti osnivaju i posluju sa svojim studentskim poduzećem već za vrijeme studija. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva projektu pruža i financijsku potporu.

Obrazovanje i osposobljavanje odraslih je značajan segment cjeloživotnog učenja. Ono postaje oslonac konceptu trajne zapošljivosti, kao jedan od ključnih zadataka razvoja tržišta rada i gospodarskog razvoja. Uvidom u obrazovne programe, poduzetništvo nije prisutno na odgovarajući način ili ga uopće nema.

Poduzetništvo, koje je u većini slučajeva kreirano iz nužnosti, nije u velikoj mjeri spremno prihvatiti veće izazove. Programi edukacije za poduzetnike, koje podržava Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, izraz su nužde ublažavanja takvog pristupa te pokretanja novih procesa. Uz standardne obrazovne programe za poduzetnike početnike, u fazi rasta i razvoja, a u cilju stjecanja praktičnih znanja i vještina, izrađen je i modul „Praktikum poslovanja tvrtke“ (PPT), te program osposobljavanja predavača. U području informalnog obrazovanja postoji značajna produkcija poduzetničkih sadržaja, ali je ona nesustavna. Web stranice, web portali, stručni časopisi, konferencije, prezentacije i sl. polaze isključivo od funkcije cilja kreatora sadržaja informacija.

škola iznosi 70,5% od ukupnog broja srednjoškolaca.

⁸ Gimnazije i umjetničke škole pohađa 14 620 učenika, što čini 29,5% od ukupnog broja učenika u srednjim školama.

8. IZRADA I IMPLEMENTACIJA PROGRAMA OBRAZOVANJA ZA PODUZETNIŠTVO U OBRAZOVNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE

U cilju ostvarenja Strategije za poduzetničko učenje potrebno je, temeljem Strategije za izradu i razvoj nacionalnog kurikuluma i drugih relevantnih dokumenata, izraditi okvirni nacionalni kurikulum cjeloživotnog učenja za poduzetništvo i na osnovu njega, izraditi kurikulume za svako pojedino područje obrazovanja i učenja. Na osnovu tih kurikuluma, potrebno je izraditi plan i program sustavnog implementiranja i razvoja poduzetničkih znanja, vještina i stavova u sve oblike, vrste i razine obrazovanja. Sustavnim implementiranjem odgojno obrazovnih poduzetničkih sadržaja u odgojno-obrazovne programe, od ranog i predškolskog odgoja, osnovnog, srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja, te neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja, osigurava se društvena usmjerenost ka stvaranju poduzetničkog ozračja. Provođenjem akcijskih istraživanja koja uvažavaju postojeće primjere dobre prakse, moguće je oba procesa voditi paralelno i usklađeno.

Korištenjem primjera dobre prakse iz Hrvatske, EU i SAD-a, ubrzavat će se prijenos i osigurati kvalitetnije usvajanje poduzetničkih kompetencija

Strategija je prvenstveno namijenjena onima koji su uključeni u odgoj i obrazovanje te osposobljavanje i usavršavanje, a ciljne se skupine nalaze u okviru odgojno - obrazovnih institucija kao i izvan njih. Ukupna je odgovornost za implementaciju i razvoj poduzetničkog učenja u obrazovnom sektoru na Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa i njegovih Agencija, Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva, Hrvatskoj gospodarskoj komori, Hrvatskoj obrtničkoj komori, Hrvatskoj udruzi poslodavaca i Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, kao članicama Koordinacije E4E-obrazovanje za poduzetništvo, te srodnim institucijama na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

9. FINANCIRANJE

U postojećem sustavu financiranja za redovnu djelatnost, ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja sufinanciraju se iz proračuna lokalnih zajednica, a osnovno i srednje školstvo u cijelosti se financira iz državnog proračuna i proračuna lokalnih jedinica. Visoke škole i fakulteti financiraju se iz državnog proračuna. Privatne osnovne škole su djelomično subvencionirane, dok srednje škole imaju minimalnu potporu od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te lokalne zajednice, a privatne visoke škole ne ostvaruju niti jedan oblik financijske potpore.

Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih raspolažu namjenskim sredstvima za redovno osposobljavanje odgajatelja, učitelja, nastavnika i menadžmenta škole.

Za potrebe provedbe Strategije, potrebna se sredstva osigurat će se iz sredstava državnog proračuna i Europskih fondova.

10. ISTRAŽIVAČKI I RAZVOJNI PROJEKTI

Nedostatak istraživačkih i razvojnih projekata u obrazovanju za poduzetništvo jedan je od glavnih razloga nedovoljne razvijenosti ovog područja.

Istraživanja obrazovnih potreba nužna su radi osiguravanja uspješnog i učinkovitog razvitka obrazovanja za poduzetništvo u svim segmentima obrazovanja i učenja. Naime, nedostatak sustavnih istraživanja na području obrazovanja, a posebno obrazovanja za poduzetništvo, otežava strateški pristup problemu zbog činjenice da na nacionalnoj razini nije određeno trenutno stanje obrazovanja i učenja za poduzetništvo i poduzetničke kompetencije, kao ni egzaktno razvojne smjernice.

Međunarodni su projekti važni s aspekta europskih i svjetskih integracija. Također su važni za razvitak djelatnosti unutar države razmjenom iskustava, primjera dobre prakse, predstavljanjem postignuća, povezivanjem stručnjaka, institucija i organizacija, te stvaranjem i razvijanjem mreža⁹.

Za potporu u istraživanjima i diseminaciji dobre prakse obrazovanja za poduzetništvo od izuzetne je važnosti i Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe¹⁰ sa sjedištem u Zagrebu.

11. PRAVNI OKVIR I NOSIOCI REALIZACIJE STRATEGIJE „PODUZETNA HRVATSKA“

Analizirajući postojeću zakonsku regulativu vezanu za provedbu Strategije nije potrebno prilagođavati niti jedan postojeći zakon ili podzakonski akt. Sagledavajući opseg i složenost ciljeva, posebnih ciljeva i aktivnosti, a naročito Akcijskog plana, postoji mogućnost da se u budućim pravilnicima i odlukama pojedinih ministarstava i institucija, koje sudjeluju kao nositelji i sunositelji provedbe Strategije, reguliraju pojedina područja.

U cilju realizacije Strategije učenja za poduzetništvo „Poduzetna Hrvatska“ nužno je osigurati institucionalnu podršku na nacionalnoj razini od strane donosioca odluka u hrvatskom obrazovnom sustavu, te proaktivno sudjelovanje svih relevantnih partnera na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini u procesima planiranja, provođenja i evaluacije poduzetničkog učenja kroz sljedeće provedbene jedinice:

- **Koordinacija E4E – obrazovanje za poduzetništvo** - savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske, čija je zadaća praćenje stanja i predlaganje mjera za razvoj obrazovanja i učenja za poduzetništvo, davanje mišljenja na prijedloge zakonskih i provedbenih propisa te praćenje realizacije Strategije i Akcijskog plana, a sastavljena je od predstavnika: Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstva turizma, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, Hrvatske udruge poslodavaca i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje..
- **Jedinica u nadležnom ministarstvu, za izradu i implementaciju kurikuluma za poduzetništvo te praćenje realizacije Strategije i Akcijskog plana.**

⁹ S posebnim naglaskom na suradnju s European Training Foundation (ETF), koja u procesu implementacije Europske povelje za malo gospodarstvo i daljnjem procesu transformacije prema Small Business Actu predstavlja referentnu točku za razvoj i unaprijeđenje učenja za poduzetništvo.

¹⁰ South East European Centre for Entrepreneurial Learning (SEECEL)

12. AKCIJSKI PLAN ZA RAZDOBLJE OD 2010. - 2014. godine

Strategija učenja za poduzetništvo „Poduzetna Hrvatska“ daje cjelokupnu viziju razvoja i implementacije poduzetničke kompetencije u odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske u razdoblju od 2010. - 2014. godine. U skladu s tim dokumentom, Akcijskim se planom definiraju specifični ciljevi i zadaci te način realizacije, kao i financijski izvori za iste u razdoblju od 2010. - 2014. godine. Operativnim godišnjim planovima detaljnije će se definirati vrsta i opseg aktivnosti kao i udio nositelja i sunositelja.

Određuju se mjere 1 i 2 za potrebe realizacije cilja:

5.1. Senzibilizirati javnost o poduzetništvu te razviti pozitivan stav prema cjeloživotnom učenju za poduzetništvo

1. Mjera: SENZIBILIZIRATI JAVNOST I RAZVIJATI POZITIVAN STAV O PODUZETNIŠTVU

Razviti pozitivno društveno ozračje o poduzetništvu.

Ciljevi:

- a) Razumijevanje značaja stjecanja poduzetničke kompetencije svih građana Hrvatske.
- b) Bolje razumijevanje poduzetništva u širem smislu.
- c) Bolje razumijevanje mladih o ulozi i značaju razvoja poduzetničkih stavova, znanja i vještina za budući osobni i profesionalni razvoj.
- d) Povećanje broja mladih koji pokreću vlastiti posao.
- e) Povećanje broja žena koje pokreću vlastiti posao.
- f) Porast konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Ciljna skupina:

Građani Hrvatske.

Aktivnosti:

1. Organizirati i provesti medijsku kampanju prema svim ciljnim skupinama.
2. Nacionalne konferencije o poduzetničkom učenju.
3. Informiranje i edukacija o poduzetničkom učenju za:

- a) donositelje odluka o obrazovanju na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini,
  - b) ravnatelje i stručne suradnike odgojno-obrazovnih ustanova koje provode obrazovanje i osposobljavanje,
  - c) menadžere poduzeća, uključujući i menadžere za ljudske resurse,
  - d) predstavnike medija (novinare).
4. Izraditi web portal o poduzetničkom učenju za sve oblike formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.

Nositelj:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Sunositelji:

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

Veća zainteresiranost interesnih skupina za poduzetništvo i obrazovanje za poduzetništvo, a konkretni rezultati su:

- a) Prilozi i članci o poduzetničkom učenju su zastupljeni u nacionalnim, regionalnim i lokalnim medijima (tisak, televizija) najmanje jednom mjesečno.
- b) Tiskaju se promotivni materijali – posteri, brošure i dr. za različite interesne skupine u društvu (učenici, studenti, odgajatelji, učitelji, nastavnici, nezaposleni i dr.).
- c) Organizirane tri nacionalne konferencije tijekom 2010., 2012. i 2014. godine, koje uključuju i dodjelu priznanja (nagrada) odgajateljima, učiteljima, nastavnicima i učenicima za provođenje poduzetničkog učenja.
- d) Održane konferencije, jednom godišnje, na regionalnoj razini, koje također uključuju i dodjelu priznanja (nagrada) odgajateljima, učiteljima, nastavnicima i učenicima za postignute rezultate u provođenju poduzetničkog učenja.
- e) U 2010. i 2011. godini provedeno je informiranje i edukacija za poduzetničko učenje za sve ciljane skupine pod 3. točkom Aktivnosti.
- f) U 2010. godini izrađen web portal „Učenje za poduzetništvo“

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave
- EU fondovi i ostali donatori

2. Mjera: POVEĆATI INTERES ZA OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE ZA PODUZETNIŠTVO

Ciljevi:

- a) Veća zainteresiranost pripadnika različitih ciljnih skupina u društvu za osposobljavanjem kojim se razvijaju poduzetnički stavovi, znanja i vještine.
- b) Povećanje zapošljivosti svih struktura radno-sposobnog stanovništva, uključujući i posebno osjetljive skupine na tržištu rada.

Ciljne skupine:

Građani Hrvatske.

Aktivnosti:

1. Provođenje istraživanja s ciljem kreiranja i poboljšanja politika potrebnih za implementaciju cjeloživotnog učenja za poduzetništvo.

Nositelji:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Sunositelji:

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) Kvalitativno i kvantitativno povećati poduzetničke sadržaje i programe u formalnom obrazovanju.
- b) Povećati broj polaznika programa osposobljavanja za poduzetništvo u neformalnom i informalnom obrazovanju, poučavanju i učenju.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave
- EU fondovi i ostali donatori
- Osobna sredstva polaznika

Određuju se mjere od 3 – 10 za potrebe realizacije cilja:

- 5.2. „Uvesti učenje i osposobljavanje za poduzetništvo kao ključnu kompetenciju u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja”**

3. Mjera: UVESTI PODUZETNIČKO UČENJE, OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE U SVE RAZVOJNE POLITIKE I PROGRAME

Cilj:

Donosioci odluka na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini će uvesti poduzetničko učenje osposobljavanje i usavršavanje u sve razvojne politike i programe.

Ciljne skupine:

Predstavnici donositelja odluka na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Aktivnosti:

1. Edukacija o poduzetničkom učenju za predstavnike donositelja odluka na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.
2. Analiza uključenosti i praćenje uvođenja poduzetničkog učenja, osposobljavanja i usavršavanja u razvojne politike i programe.

Nositelji:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva.

Sunositelji:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) Provedena edukacija o poduzetničkom učenju za predstavnike donositelja odluka na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.
- b) Puna uključenost poduzetničkog učenja, osposobljavanja i usavršavanja u sve razvojne politike i programe na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave
- EU fondovi i ostali donatori

4. Mjera: UVESTI PODUZETNIŠTVO KAO JEDNU OD KLJUČNIH KOMPETENCIJA U SVE OBRAZOVNE KURIKULUME**Ciljevi:**

- a) Uvođenje poduzetništva kao ključne kompetencije u nacionalni kurikulum.
- b) Sustavno uvođenje poduzetništva kurikularnim pristupom kao ključne kompetencije u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju te u sve oblike neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.

Ciljne skupine:

Odgojno - obrazovne institucije na svim razinama te agencije i poduzeća koja se bave pružanjem odgojno obrazovnih usluga.

Aktivnosti:

1. Izraditi polazne osnove kurikuluma za poduzetništvo za cjeloživotno učenje.
2. Izraditi kurikulum za poduzetništvo u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja, te za sve vrste i oblike neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.
3. Izraditi plan implementacije sustava cjeloživotnog obrazovanja za poduzetništvo u odgojno - obrazovni sustav Republike Hrvatske.

4. Prilagoditi i razviti obrazovne programe u kojima je poduzetništvo sadržano kao ključna kompetencija.

Nositelji:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Agencija za znanost i visoko obrazovanje i sve odgojno - obrazovne institucije.

Sunositelji:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) Do kraja 2010. godine izrađene polazne osnove kurikuluma za poduzetništvo za cjeloživotno učenje.
- b) Do kraja 2010. godine izrađen plan implementacije sustava cjeloživotnog obrazovanja za poduzetništvo u obrazovni sustav Republike Hrvatske.
- c) Do kraja 2010. godine izrađen plan Akcijskih istraživanja za uvođenje obrazovanja za poduzetništvo u sve oblike i razine obrazovanja i osposobljavanja s ciljem prilagodbe i razvojem obrazovnih programa koji sadrže poduzetništvo kao jednu od ključnih kompetencija.
- d) Do kraja 2012. godine izrađeni kurikulumi za poduzetništvo za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje, te za sve vrste i oblike neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.
- e) Do kraja 2014. godine prilagođeni i razvijeni obrazovni programi u kojima je poduzetništvo sadržano kao ključna kompetencija.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- EU fondovi i ostali donatori

5. Mjera: POVEĆATI KAPACITET ODGOJNO - OBRAZOVNIH INSTITUCIJA ZA UVOĐENJE OBRAZOVANJA ZA PODUZETNIŠTVO

Ciljevi:

- a) Razvoj tzv. 'poduzetničke škole', odnosno kreiranje školskog ozračja koje potiče i podržava poduzetnički način razmišljanja i inovativnost.
- b) Veća motiviranost odgajatelja, učitelja, nastavnika i svih onih koji sudjeluju u prijenosu znanja za uključivanje poduzetničkog učenja u proces nastave i osposobljavanje.

Ciljne skupine:

Menadžment ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnih škola, srednjih škola, visokih škola i fakulteta, te svih ustanova koje provode neke od oblika neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja.

Aktivnosti:

1. Organizirati i provesti osposobljavanje menadžmenta obrazovnih ustanova za organizaciju provođenja kurikuluma za poduzetništvo.
2. Uvesti odgovarajuće nastavne i izvannastavne aktivnosti u obrazovne institucije s ciljem poticanja usvajanja poduzetničke kompetencije.

Nositelji:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i Agencija za znanost i visoko obrazovanje.

Sunositelji:

Ministarstvo gospodarstva rada i poduzetništva,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) Do kraja 2014. godine potpuna implementacija kurikuluma za poduzetništvo,

- b) Povećanje broja obrazovnih ustanova koje sudjeluju na smotrama, sajmovima i natjecanjima koja uključuju poduzetništvo.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun,
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave,
- EU fondovi i ostali donatori

6. Mjera: POVEĆATI KOMPETENCIJE ODGAJATELJA, UČITELJA I NASTAVNIKA ZA OBRAZOVANJE ZA PODUZETNIŠTVO

Ciljevi:

- a) Osiguravanje odgovarajućih didaktičko-metodičkih sredstava.
- b) Osposobljavanje i usavršavanje odgajatelja, učitelja, nastavnika i svih onih koji sudjeluju u prijenosu znanja za primjenu suvremenih pedagoško-didaktičkih pristupa u nastavi radi uspješne implementacije poduzetničke kompetencije.

Ciljne skupine:

Odgajatelji, učitelji, nastavnici i svi ostali koji sudjeluju u prijenosu znanja.

Aktivnosti:

1. Organizirati i provesti osposobljavanje odgajatelja i nastavnika za primjenu suvremenih nastavnih metoda u procesu osposobljavanja za poduzetništvo.
2. Razvijati sustav sudjelovanja odgajatelja, učitelja i nastavnika u razvoju kurikuluma za poduzetništvo te u osmišljavanju i provođenju nastavnih aktivnosti koje razvijaju poduzetničke stavove, znanja i vještine.
3. Izraditi analizu postojećih didaktičkih i metodičkih materijala.
4. Izraditi priručnike i udžbenike te druge didaktičke i metodičke materijale.
5. Izraditi programe i provesti osposobljavanje i usavršavanje svih ostalih koji sudjeluju u prijenosu znanja.

Nositelji:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i Agencija za znanost i visoko obrazovanje.

Sunositelji:

Ministarstvo gospodarstva rada i poduzetništva,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

1. Svake godine, započevši od 2011. godine, 25% odgajatelja, učitelja, nastavnika i svih onih koji sudjeluju u prijenosu znanja, proći će neku od edukacija za primjenu suvremenih nastavnih metoda u procesu osposobljavanja za poduzetništvo.
2. Do kraja 2010. godine izradit će se sustav sudjelovanja odgajatelja, učitelja i nastavnika u razvoju kurikuluma za poduzetništvo te u osmišljavanju i provođenju nastavnih aktivnosti koje razvijaju poduzetničke stavove, znanja i vještine.
3. U 2010. godini će se analizirati postojeći didaktički i metodički materijali.
4. Do 2012. godine izradit će se potrebni priručnici i udžbenici, te drugi didaktički i metodički materijali.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- EU fondovi i ostali donatori

7. Mjera: JAČATI SURADNJU I UMREŽAVANJE ODGOJNO OBRAZOVNIH USTANOVA, ZNANSTVENO-ISTRAŽIVAČKIH INSTITUCIJA I GOSPODARSKIH SUBJEKATA NA PROGRAMIMA PODUZETNIŠTVA

Ciljevi:

- a) Unapređivanje suradnje i umrežavanje odgojno - obrazovnih ustanova i znanstveno-istraživačkih institucija s gospodarskim subjektima, institucijama i organizacijama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.
- b) Poticanje međusobne suradnje i umrežavanje obrazovnih ustanova i znanstveno-istraživačkih institucija na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Ciljne skupine:

Menadžmenti gospodarskih subjekata, odgojno-obrazovnih ustanova, znanstveno-istraživačkih institucija, lokalna zajednica te učenici, studenti, odgajatelji, učitelji, nastavnici i svi ostali koji sudjeluju u prijenosu znanja.

Aktivnosti:

1. Suradnja odgojno-obrazovnih ustanova i znanstveno-istraživačkih institucija, gospodarskih subjekata i lokalnih zajednica.
2. Partnerstvo odgojno -obrazovnih institucija na razvoju programa poduzetničkog učenja.

Nositelji:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca.

Sunositelji:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo turizma,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) Povećanje prepoznatljivosti i obogaćivanje programa.
- b) Povećanje broja regionalnih, nacionalnih i međunarodnih projekata i programa.
- c) Povećanje mobilnosti.
- d) Povećanje transfera znanja.
- e) Povećanje multidisciplinarnosti.
- f) Jačanje interkulturalnosti.
- g) Povećanje ekspertiza i razmjena primjera dobre prakse.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave
- EU fondovi i ostali donatori

**8. Mjera: RAZVITI DODATNE PROGRAME I SADRŽAJE PROFESIONALNE
PODUZETNIČKE KOMPETENCIJE U FORMALNIM I NEFORMALNIM
OBLICIMA OBRAZOVANJA I POUČAVANJA**

Cilj:

Uvođenje i razvoj dodatnih poduzetničkih vještina kod polaznika svih razina i oblika obrazovanja i učenja.

Ciljne skupine:

Obrazovne institucije na svim razinama i oblicima obrazovanja i poučavanja.

Aktivnosti:

1. Unapređenje rada u školskim zadrugama i vježbovnim tvrtkama i studentskim poduzećima.
2. Osnivanje poduzetničkih inkubatora pri visokoškolskim ustanovama.
3. Organiziranje sajma školskih zadruga, vježbovnih tvrtki i studentskih poduzeća na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Nositelji:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Sunositelji:

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) U svim srednjoškolskim programima implementiran kurikulum za poduzetništvo kao dio redovne nastave ili izborne nastave.
- b) Kurikulum „Poslovanje Vježbovne Tvrtke“ integriran u svim obrazovnim programima za srednje obrazovanje.
- c) Najmanje 25% osnovnih škola ima zadrugu ili vježbovnu tvrtku.
- d) Sve srednje škole imaju vježbovnu tvrtku.
- e) Najmanje 25% visokoškolskih ustanova ima poduzetnički inkubator.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave,
- EU fondovi i ostali donatori

9. Mjera: RAZVOJ PODUZETNIČKIH KOMPETENCIJA KOD SVIH ZAPOSLENIKA

Ciljevi:

- a) Organizirati i provesti edukaciju o poduzetništvu i poduzetničkom učenju za donositelje odluka o razvojnim politikama i programima na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini,
- b) Prepoznavanje potreba razvoja poduzetničkih kompetencija kod svih zaposlenika.
- c) Usvajanje poduzetničkih kompetencija kod zaposlenika.

Ciljne skupine:

Menadžment i zaposlenici u svim poduzećima, s posebnim naglaskom u malim i srednjim poduzećima.

Aktivnosti:

1. Uspostavljanje sustava za provođenje analize potreba za edukacijom u malim i srednjim poduzećima.
2. Izraditi i provesti programe obrazovanja za usvajanje poduzetničke kompetencije u skladu s radnom funkcijom.

Nositelji:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca.

Sunositelji:

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo turizma,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Očekivani rezultati:

- a) do kraja 2010. godine uspostaviti će se sustav za provođenje analize potreba za edukacijom u malim i srednjim poduzećima,

- b) od 2011. godine redovno, na godišnjoj osnovi, provodit će se analize potreba za edukacijom u malim i srednjim poduzećima,
- c) do 2012. godine bit će najmanje 10% svih zaposlenika obuhvaćeno nekim od oblika obrazovanja za poduzetništvo,
- d) do 2014. godine bit će najmanje 20% svih zaposlenika obuhvaćeno nekim od oblika obrazovanja za poduzetništvo.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave
- EU fondovi i ostali donatori

10. Mjera: POVEĆATI BROJ USPJEŠNIH MALIH PODUZEĆA OSNOVANIH IZ POSLOVNE PRILIKE

Ciljevi:

- a) Kvalitetno osposobljavanje za osnivanje, vođenje i upravljanje malim i srednjim poduzećima.
- b) Smanjenje broja nezaposlenih povećanjem udjela novoosnovanih poduzeća iz prilike.
- c) Povećanje zapošljivosti svih struktura radno-sposobnog stanovništva, uključujući i posebno osjetljive skupine na tržištu rada,

Ciljne skupine:

Učenici, studenti, radno-sposobno stanovništvo.

Aktivnosti:

1. Implementiranje poduzetničke kompetencije u planiranje i razvoj karijere.
2. Unapređivanje programa osposobljavanja i usavršavanja za pokretanje i razvoj poduzeća.
3. Veća dostupnost programa osposobljavanja i usavršavanja za poduzetništvo.
4. Razvoj poduzetničkih centara i inkubatora.

Nositelji:

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva,
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Sunositelji:

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja,
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva,
Ministarstvo turizma,
Hrvatska gospodarska komora,
Hrvatska obrtnička komora,
Hrvatska udruga poslodavaca.

Očekivani rezultati:

- a) Povezivanje postojećih aktivnosti i usklađeni daljnji razvoj obrazovne i stručne potpore za osnivanje i uspješan početak rada novih poduzeća.
- b) Veći broj uspješnih novoosnovanih poduzeća.

Mogući izvori sredstava:

- Državni proračun
- Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave
- EU fondovi i ostali donatori

KLASA: 311-01/10-01/90
URBROJ: 526-11-01-01/1-10-1

IZVORI:

1. Commission of the European communities, 2003., Green Paper Entrepreneurship in Europe, Bruxelles
2. Commission of the European communities, 2004., Action Plan: The European agenda for Entrepreneurship, Bruxelles
3. Commission of the European communities, 2004., Implementation of "Education & training 2010" work programme, entrepreneurship education and learning, Bruxelles
4. Commission of the European Communities, 2005., Integrated guidelines for growth and jobs (2005-2008), Bruxelles
5. Commission of the European communities, 2006., Implementing the Community Lisbon Programme: Fostering entrepreneurial mindsets through education and learning, Bruxelles
6. Commission of the European Communities, 2006., Report on the implementation of the Entrepreneurship Action Plan, Bruxelles
7. Commission of the European communities, 2007., Schools for the 21st century, Bruxelles
8. Commission of the European communities, 2008., Small Business Act for Europe, Bruxelles
9. Eurobarometar, 2007., Entrepreneurship Survey of the EU (25 Member States), United States, Iceland and Norway
10. European Commission Directorate General for Enterprise and Industry, Organisation for Economic Co-operation and Development's Investment Compact for South East Europe, The European Training Foundation, European Bank for Reconstruction and Development, 2007., Enterprise Policy Development in the Western Balkans, Report on the Implementation of the European Charter for Small Enterprises in the Western Balkans 2007
11. European Commission, 2004., Final report of the expert group "education for entrepreneurship"- Making progress in promoting entrepreneurial attitudes and skills through Primary and Secondary education , Bruxelles
12. ETF, Anthony A. Gribben, 2006., Entrepreneurship learning: Challenges and opportunities, Torino
13. European Commission, 2004., Helping to create an entrepreneurial culture - A guide on good practices in promoting entrepreneurial attitudes and skills through education, Bruxelles
14. European Council, 2000., Lisbon strategy ,Lisbon
15. European Training Foundation (ETF), 2007., Key Competences for lifelong learning, Torino
16. Europska komisija, 2004., Pomoć za kreiranje poduzetničke kulture – Vodič dobre prakse u promoviranju poduzetničkih stavova i vještina u obrazovanju, Brisel
17. Europska komisija, 2004., Obrazovanje i poduzetništvo – Konačni izvještaj ekspertske grupe o progresu u promoviranju poduzetničkih stavova i vještina kroz osnovno i srednje obrazovanje, Bruxelles
18. Europska zajednica 2002., "Rezolucija Savjeta o cjeloživotnom učenju". Zvanični izvještaj Europske zajednice, Bruxelles
19. Europsko vijeće, 2000., Lisabonska strategija, Lisabon
20. Europska trening fondacija (ETF), 2007., Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje, Torino
21. George Psacharopoulos EENEE, 2007., Increasing investment in human capital through better education and skills, European Commission Autum
22. Komisija europske zajednice, 2004., Akcijski plan: Europska agenda za poduzetništvo, Bruxelles
23. Komisija europske zajednice, 2004., Provođenje radnog programa "Obrazovanje i obuka 2010", Poduzetničko obrazovanje i učenje, Bruxelles
24. Komisija europske zajednice, 2006., Izvještaj o provođenju akcijskog plana za poduzetništvo, Bruxelles
25. Komisija europske zajednice, 2007., Škole za XXI. stoljeće, Bruxelles
26. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske, 2008., Program poticanja Malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012., Zagreb
27. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, 2005., Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010., Zagreb